

Історія

УДК 796.417.012.432(091)(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15743168>**Історія розвитку повітряної акробатики та пілонного спорту в Україні****Драч Тамара Леонідівна,**

Аспірантка Львівського державного університету фізичної культури ім.
Івана Боберського тренер-хореограф Школи повітряної акробатики Шоколад,
м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-7657-7004>

Прийнято: 14.06.2025 | Опубліковано: 26.06.2025

***Анотація.** Метою дослідження постало питання проаналізувати етапи становлення та розвитку повітряної акробатики і пілонного спорту в Україні з початку ХХІ століття до сьогодення. Методи дослідження – аналіз літературних джерел, інтернет-ресурсів, фото- та відео- матеріалів, інтерв'ю з провідними тренерами та організаторами змагань. Результати. У ході дослідження встановлено, що становлення пілонного спорту в Україні розпочалося приблизно з 2010 року, коли були відкриті перші спеціалізовані студії в Києві та Львові. Активний розвиток повітряної акробатики як окремого напрямку спортивно-естетичної діяльності припадає на 2017 рік, що співпадає з моментом інтенсивного розширення матеріально-технічної бази, зростанням кількості студій та інтересом з боку молоді. На основі ретроспективного аналізу літературних джерел, інтерв'ювання фахівців та аналізу діяльності профільних організацій, виділено три основних етапи розвитку пілонного спорту та повітряної акробатики в Україні: початковий етап (2010–2015 рр.) — характеризується поодинокими спробами адаптації*

танцювальних та акробатичних елементів пілонного спорту до тренувального процесу, а також відсутністю єдиної навчально-методичної бази; етап активного поширення (2016–2020 рр.) — відзначається стрімким зростанням кількості студій у великих містах, зокрема в Києві, Львові, Харкові, Дніпрі, Одесі, а також популяризацією серед підлітків і дорослого населення; етап інституалізації (2021–2024 рр.) — пов'язаний із формуванням структурованої федеративної системи, стандартизацією суддівства, проведенням регулярних національних змагань та спробами інтеграції дисципліни в систему офіційного спорту. Ідентифіковано ключових персоналій: Оксану Попик (Карамеліну), Наталію Гранат, Вікторію Угринович та інших, які заклали методичні основи викладання. Створено 12 провідних студій у Львові та області. З 2018 року щорічно проводяться змагання «Fusion Air Сир», у яких беруть участь понад 400 спортсменів з усієї України. Висновки: Дослідження вперше систематизує історію розвитку повітряної акробатики та пілонного спорту в Україні, що створює підґрунтя для подальших наукових досліджень у цій галузі та сприяє розробці державних стандартів підготовки тренерів.

Ключові слова: історія розвитку, повітряна акробатика, пілонний спорт, Західна Україна, змагання.

History of the development of aerial acrobatics and pole sports in Ukraine

Tamara Drach,

Postgraduate student of Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky Coach-choreographer of the School of Aerial Acrobatics "Shokolad", Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7657-7004>

Abstract: Summary. *The purpose of the study was to analyze the stages of the formation and development of aerial acrobatics and pole vaulting in Ukraine from the beginning of the 21st century to the present.*

Research methods - *analysis of literary sources. Internet resources, photo and video materials, interviews with leading coaches and organizers of competitions.*

Results. *The study found that the formation of pole sports in Ukraine began around 2010, when the first specialized studios were opened in Kyiv and Lviv. The active development of aerial acrobatics as a separate area of sports and aesthetic activity dates back to 2017, which coincides with the moment of intensive expansion of the material and technical base, an increase in the number of studios and interest from young people. Based on a retrospective analysis of literature, interviews with specialists and analysis of the activities of specialized organizations, three main stages of the development of pole sports and aerial acrobatics in Ukraine are identified: initial stage (2010-2015) - characterized by isolated attempts to adapt dance and acrobatic elements of pole sport to the training process, as well as the lack of a unified educational and methodological base; stage of active spread (2016-2020) - characterized by the rapid growth of the number of studios in large cities, in particular in Kyiv, Lviv, Kharkiv, Dnipro, Odesa, as well as the popularization of adolescents and adults.) - marked by a rapid increase in the number of studios in large cities, in particular in Kyiv, Lviv, Kharkiv, Dnipro, Odesa, as well as popularization among adolescents and adults; the stage of institutionalization (2021-2024) - associated with the formation of a structured federated system, standardization of judging, regular national competitions and attempts to integrate the discipline into the system of official sport. The key persons have been identified: Oksana Popyk (Karamelina), Natalia Hranat, Victoria Uhrynovych, and others who laid the methodological foundations for teaching. 12 leading studios were created in Lviv and the region. Since 2018, the Fusion Air Cup competition has been held annually, with more than 400 athletes from all over Ukraine taking part.*

*Conclusions: The study for the first time systematizes the history of the development of aerial acrobatics and pole sports in Ukraine, which creates the basis for further research in this area and contributes to the development of state standards for the training of coaches. **Conclusions:** The study for the first time systematizes the history of the development of aerial acrobatics and pole sports in Ukraine, which creates the basis for further research in this area and contributes to the development of state standards for the training of coaches.*

Key words: *history of development, aerial acrobatics, pole sport, Western Ukraine, competitions.*

Постановка проблеми. У сучасній Україні спостерігається активний розвиток таких спортивно-естетичних напрямків, як повітряна акробатика та пілонний спорт. Особливо динамічно ці види рухової активності поширюються на Заході України, де створено методичну базу, проводяться майстер-класи та організовуються курси підвищення кваліфікації для тренерів. Проте, попри зростаючу популярність і практичне освоєння цих напрямків, наукове осмислення їхнього становлення та розвитку залишається фрагментарним і недостатньо вивченим.

Зокрема, в українському науковому дискурсі майже відсутній системний аналіз історичних передумов, етапів розвитку та культурно-мистецького значення повітряної акробатики і пілонного спорту. Найновіші відомості щодо їхньої історії датуються 2013 роком, і подальші процеси — включаючи інституціоналізацію, трансформацію в межах популярної культури, спортивної етики та естетики руху — залишаються не дослідженими. Цей інформаційна прогалина гальмує не лише розвиток наукової бази, але й ускладнює популяризацію цих дисциплін на державному рівні.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю цілісного історико-культурного аналізу феномену повітряної акробатики та

пілонного спорту в Україні, що дозволить розкрити як національні особливості їхнього розвитку, так і місце в сучасному європейському культурному та спортивному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наявних публікацій свідчить про поступовий розвиток повітряної акробатики та пілонного спорту в Україні. Проте, існує потреба в більш детальному дослідженні історії становлення цих дисциплін, їх інтеграції в культурний та спортивний контекст України, а також у розробці національних стандартів та методичних матеріалів для тренерів та спортсменів. Історія та жанри циркового мистецтва розглянуті у праці Гур'єва О. Н. (2009) [1]. Ця праця є фундаментальним дослідженням, яке охоплює історію циркового мистецтва, зокрема його основні жанри. Хореографія у техніко-естетичних видах спорту розглянута у працях Сосіної В.Ю. (2021)[3], Тодорової В.Г. (2018) [4]. Праці зосереджені на хореографічній підготовці в техніко-естетичних видах спорту, що є безпосередньо пов'язаним з пілонним спортом та повітряною акробатикою. Мотиваційні аспекти та фізична підготовка була досліджена в публікації Agans J.P., Davis J.L., Vazou S., Jarus T.(2019)[5]. Це дослідження аналізує вплив циркового мистецтва на розвиток молоді, зокрема через призму самовизначення та мотивації. Dale J.P (2013)[6] досліджує еволюцію пілонного танцю від його початкових форм до сучасного спортивного напрямку. Дослідження Sobko I.M., Velieva A.R., Sobko Y.O., Slastina O.O. (2022) [11] зосереджене на фізичній підготовці спортсменів, які займаються пілонним спортом. Міжнародний досвід, зокрема через ресурси POSA та інші платформи [13], може слугувати орієнтиром для подальшого розвитку цих видів спорту в Україні [12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Недослідженими аспектами в існуючих роботах є: хронологія розвитку повітряної акробатики та пілонного спорту в Україні. Жодна з проаналізованих публікацій не визначає чітко періоди становлення та активного розвитку

повітряної акробатики та пілонного спорту в Україні. Відсутня також історична періодизація: коли з'явилися перші студії, секції, офіційні заходи. Немає конкретних даних про етапи популяризації: від аматорського рівня до спортивного/професійного. У жодному джерелі не подано аналізу діяльності провідних тренерів, спортсменів, організаторів, які ініціювали або підтримували розвиток повітряної акробатики та пілонного спорту в Україні.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження – провести комплексний історико-хронологічний аналіз становлення та розвитку повітряної акробатики і пілонного спорту в Україні протягом 2000-2024 років для створення наукової основи їх подальшого розвитку.

Завдання дослідження: встановити періодизацію розвитку повітряної акробатики та пілонного спорту в Україні; визначити ключових персоналій та їх внесок у становлення цих дисциплін; проаналізувати процес інституціоналізації: створення федерацій та організацію змагань; дослідити регіональні особливості розвитку в різних областях України; окреслити перспективи подальшого розвитку цих напрямків.

Виклад основного матеріалу дослідження

Історія становлення пілонного спорту (Pole Dance) в Україні має відносно короткий період розвитку, що нараховує лише кілька десятиліть. Цей напрямок почав активно формуватися на початку 2000-х років, а перші студії, які пропонували професійне навчання, з'явилися лише у 2010 році [7]. Початково пілонний спорт орієнтувався переважно на жіночу аудиторію [8], однак із розширенням інформування про історію та специфіку Pole Dance, до занять поступово долучилися й чоловіки [9].

Найбільша концентрація студій пілонного спорту спостерігається в столиці України – місті Києві, де, окрім навчальних закладів, функціонують спеціалізовані магазини з відповідним інвентарем для тренувань і змагань. Водночас, географія розвитку поступово охопила інші великі міста — Харків,

Львів, Одесу, Дніпро, а згодом — і маломасштабні населені пункти. Участь спортсменів у регіональних, всеукраїнських та міжнародних турнірах свідчить про зростаючу популярність цього виду спорту.

На заході України суттєвий внесок у розвиток дисципліни зробила Львівська Федерація танцю та фітнесу на пілоні (ФТФП) та мережа студій *Caramel Pole Dance*, заснована у 2010 році Оксаною Карамеліною (Попик) — бронзовою призеркою Miss Pole Dance Ukraine 2011. Вона стала ініціаторкою популяризації пілонного спорту у Львові, підготувала понад 30 висококваліфікованих інструкторів, серед яких — переможці та призери численних змагань.

Інтенсивний розвиток отримали й інші локальні студії, зокрема студія *HardKim*, заснована у 2017 році Юлією Hard (Бородій) та Катериною Kim (Присяжна), яка вже у перший рік свого існування досягла вагомих результатів на всеукраїнському рівні.

Одним із ключових осередків розвитку повітряної акробатики у Львові стала студія *Шоколад*, заснована Наталією Гранат 3 червня 2013 року. Спочатку діяльність студії була зосереджена на Pole Dance, однак із 2018 року після розширення залів за рахунок придбання приміщень студії *Caramel*, у *Шоколаді* з'явилися напрямки повітряної акробатики (полотна, кільце, гамак) [15]. Гранат ініціювала проведення щорічних змагань з повітряної акробатики та пілонного спорту у Львові — *Fusion Air Cup*, які стали престижним майданчиком для демонстрації досягнень спортсменів з усієї України та з-за кордону. У 2024 році вона разом із Русланою Тритяк заснувала Всеукраїнську Федерацію повітряної акробатики та пілонного спорту.

До тренерського складу студії входили та входять фахівці високого рівня, зокрема: Вікторія Угринович, Яна Жеребецька, Олександра Грошева, Ірина Бублик, Олексій Смуток, Ольга Магера. Багато з них заснували власні

студії та продовжують розвивати галузь як практики, тренери, хореографи та судді змагань.

Вікторія Угринович заснувала свою студію та наразі працює у цирку у якості артистки та тренує нові покоління повітряних акробатів. Не зважаючи на серйозну травму отриману на одному з виступів під час вистави в цирку, Вікторія знайшла в собі сили встати знову на ноги та відновити як тренерську діяльність так і виконавську.

Наступним тренером, який заслуговує уваги, є Бублик Ірина, вона викладає як повітряну акробатику так і пілонний спорт у Студії «Шоколад», її учні займають призові місця як на Fusion Air Cup, так і на Всеукраїнських змаганнях в Ужгороді з повітряної акробатики та пілонного спорту. Ірина Бублик вважається найстаршим тренером з пілонного спорту в Україні і продовжує успішно свою тренерську діяльність. Ірина закінчила ЛДУФК ім. Івана Боберського, у 1989р. стала майстром спорту по легкій атлетиці, багаторазовий чемпіон Львівської області, призер всеукраїнських чемпіонатів. Також свою кар'єру вона починала з викладання в школі фізичного виховання. Досвід роботи у галузі повітряної акробатики та пілонного спорту – 15 років, викладацький стаж – 8 років. Чемпіон 2015р регіональних змагань за версією IPSF.

Ще одним успішним тренером з повітряної акробатики у Львові можна вважати Ольгу Магеру. Вона також починала свою тренерську діяльність з роботи в студії Caramel, але згодом перейшла тренувати у Шоколад. Серед її учнів є призери та дипломанти Всеукраїнських змагань Анастасія Журавель Ваврух Аліна та Емілія та ін. Ольга відрізняється особливим підходом до своїх учнів, хоча в неї тренуються як діти так і дорослі, тим не менш вона знаходить професійний підхід до кожного учня.

Ще одним професійним тренером з повітряної акробатики, яка працювала у Школі повітряної акробатики Шоколад слід назвати Яну

Жеребецьку, котра після роботи в студії Наталії Гранат заснувала власну студію, і продовжує виховувати нові покоління повітряних акробатів. Яна є артисткою шоу-програм; тренер з повітряних полотен зі стажем роботи понад шість років; сертифікований тренер «Українською федерацією повітряної акробатики та пілонного спорту UAAPSF»; учасниця та суддя всеукраїнських змагань, майстер-класів та курсів.

Також тренером Школи повітряної акробатики був 'Олексій Смуток, котрий викладав як дітям, так і дорослим повітряну акробатику, так і пілонний спорт, так і акробатику. Наразі Олексій Смуток заснував власну студію *Super Girl*, де продовжують тренерську діяльність. Олексій Смуток - дипломований хореограф, балетмейстер та артист балету; чемпіон Європи в напрямку *contemporary dance*; топ-50 танцівників України в *TW project* «Танцюють всі 4,5 сезон»; топ-50 танцівників Польщі в *TW project* «So you think you can dance» Poland; топ танцівників України в *TW project* «World Of Dance» 2022.

Тренер Школи повітряної акробатики Шоколад Олександра Грошева заснувала власну школу повітряної акробатики у Львові *Sova*, учні якої достойно представляють свою школу на Всеукраїнських змаганнях з повітряної акробатики та пілонного спорту.

Значний внесок у розвиток повітряної акробатики у Львові зробила також Уляна Шнир — засновниця Школи спорту та танцю *RedMoon*, в якій тренуються титуловані спортсмени. У даний час в *RedMoon* працює Павула Катерина — тренерка з напрямків повітряного кільця, полотен, петель і стретчингу, магістр фізичної культури і спорту.

Федерація повітряної акробатики та пілонного спорту України, співпрацюючи з Міжнародною федерацією пілонного спорту (IPSF), координує тренерську та змагальну діяльність у таких напрямках, як *Pole Sport*, *Artistic Pole*, *Ultra Pole*, *Para Pole*. Федерація активно підтримує спортсменів, тренерів і ентузіастів, сприяючи визнанню поул-спорту як

повноцінного спортивного напрямку на національному й міжнародному рівнях. Однією з головних цілей є включення пілонного спорту до програми Олімпійських ігор [14].

Загалом, повітряна акробатика та пілонний спорт в Україні продовжують динамічно розвиватися, розширюючи географію студій, підвищуючи рівень підготовки спортсменів і формуючи національну школу з унікальними методиками тренувань. Завдяки систематичній організаційній діяльності, розвитку інфраструктури та участі у міжнародних змаганнях, Україна закріплює свої позиції як активний учасник світової спільноти пілонного спорту та повітряної акробатики [10].

Висновки. У результаті проведеного дослідження було здійснено всебічний аналіз становлення та розвитку пілонного спорту і повітряної акробатики в Україні як нового виду фізичної активності, що об'єднує елементи спорту, мистецтва та фітнесу. На основі вивчення літературних джерел, інтернет-ресурсів та аналізу практичного досвіду було встановлено, що пілонний спорт і повітряна акробатика є порівняно молодими спортивно-мистецькими напрямками. Їхнє активне поширення в Україні почалося у 2010-х роках: пілонний спорт почав активно розвиватися з 2010 року, а повітряна акробатика — з 2017 року. Обидва напрями швидко еволюціонували від аматорських ініціатив до повноцінних інституцій з власними освітніми програмами, змаганнями, тренерськими школами та участю в міжнародних федераціях. Отримані результати є науково новими в контексті: окреслення хронології становлення пілонного спорту та повітряної акробатики в Україні; ідентифікації ключових фігур (Оксана Попик, Наталія Гранат, Уляна Шнир, Наталія Татаринцева), які зробили значний внесок у розвиток галузі; систематизації організаційних структур (студій, федерацій, конкурсів), які сприяли підвищенню професійного рівня спортсменів і тренерів.

Список використаних джерел:

1. Гур'єва О. Н. *Витоки виникнення основних жанрів циркового мистецтва*. Маріуполь : [Видавництво], 2009. 125 с.
2. Невелика А., Сутула О. І. Історія виникнення повітряної акробатики як виду спорту. *Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології*. 2022. № 7(1). С. 38–40.
3. Сосіна В. Ю. *Хореографія в спорті : навч. посіб.* Київ : Олімпійська література, 2021. 276 с.
4. Тодорова В. Г. *Хореографічна підготовка в техніко-естетичних видах спорту : монографія*. Львів : ЛДУФК, 2018. 252 с.
5. Agans J. P., Davis J. L., Vazou S., Jarus T. Self-determination through circus art: the study of youth development in the context of new activities. *Journal of Youth Development*. 2019. Vol. 14, No. 3. P. 110–129. DOI: <https://doi.org/10.5195/jyd.2019.696>
6. Dale J. P. The future of pole dance. *Australasian Journal of Popular Culture*. 2013. Vol. 2, No. 3. P. 381–396. DOI: https://doi.org/10.1386/ajpc.2.3.381_1
7. Kartali I. *Pole dance fitness*. 1st ed. Meyer & Meyer Media, 2018. 416 p.
8. Kozina Z. H., Shepelenko T. V., Sobko I. та ін. Factor structure of the integral readiness of aerobics athletes (women). *Journal of Physical Education and Sport*. 2017. Vol. 5(227). P. 2188–2196. DOI: <https://doi.org/10.7752/jpes.2017.05227>
9. Saldana C. G. O., Gavira J. F., Oliver A. J. S. Evaluation of motivational factors in the practice of pole sport: preliminary validation. *Revista de Psicología del Deporte*. 2017. Vol. 26. P. 62–67.
10. Santos S. *Simply Circus. Introduction to Rigging Lyras and Trapeze Bars*. Simply Circus: Inc., 2013. 218 p.
11. Sobko I. M., Velieva A. R., Sobko Y. O., Slastina O. O. Factors of special physical fitness of athletes involved in pole sports. *Health, Sport, Rehabilitation*. 2022. Vol. 8, No. 4. P. 32–46. DOI: <https://doi.org/10.34142/HSR.2022.08.04.03>

12. POSA. Pole Sports and Art Federation [Електронний ресурс]. 2024. Режим доступу: <https://www.posaworld.org/documents/> (дата звернення: 21.04.2025).
13. Pole UNIVERSE 2021 [Електронний ресурс]. 2021. Режим доступу: <http://www.royalpoledance.com/pu.html> (дата звернення: 21.04.2025).
14. Ukrainian Pole Sport and Aerial Acrobatics Federation [Електронний ресурс]. 2024. Режим доступу: <https://www.polesportua.org/sport-na-piloni> (дата звернення: 21.04.2025).
15. Pony Poison. Simply Circus. Aerial Silk [Електронний ресурс]. 2024. Режим доступу: <http://www.simplycircus.com.au/face-painting--balloons.html> (дата звернення: 21.04.2025).